

економікою Польщі і Туреччини. Нині ринок «non-life» страхування є слабо концентрованим, а ринок «life» страхування має завищені показники концентрації і відповідає слабкій конкуренції.

Результати отримано в рамках НДР «Комплексна оцінка та шляхи підвищення конкурентоспроможності страхового ринку України в контексті європейської інтеграції» (0117U001246, МОНУ №198 від 10.02.2017, Керівник – д.е.н. Шірінян Л. В.).

Література

1. Шірінян Л. В. Фінансове регулювання страхового ринку України: проблеми теорії та практики: монографія. Київ: Центр учбової літератури, 2014. – 458 с.

2. Шірінян Л. В., Шірінян А. С. Нова методологія комплексної оцінки конкурентоспроможності ринку страхових послуг України: фактори масштабу і суперництва, тенденції та порівняння. Облік і фінанси. 2019. №1(83). – С. 153–162.

УДК 336.71:316.422

Єгоричева Світлана Борисівна,

доктор економічних наук, професор

Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка

СУЧАСНІ ГЛОБАЛЬНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ БАНКІВСЬКОГО БІЗНЕСУ

Банківський бізнес є однією з найбільш динамічних сфер сучасної економіки, оскільки банки знаходяться у центрі господарської системи, є чутливими до всіх впливів, для забезпечення самозбереження та розвитку повинні оперативно знаходити відповіді на нові виклики та загрози. Одним з таких викликів продовжує залишатися глобалізація, яка, з економічної точки зору, є найвищою стадією інтернаціоналізації всіх чинників виробництва і, охоплюючи національні економіки, поступово формує цілісну економічну систему світу, де вільно переміщуються товари, послуги, капітали, інформація, робоча сила, розповсюджуються ідеї та технології, рухаються носії інтелектуального капіталу та ін. Вплив глобалізації на банківський бізнес є багатоаспектним та неоднозначним, але можна, на наш погляд, виокремити певні його прояви:

- створення національними банками мережі зарубіжних підрозділів, перетворення їх на транснаціональні, глобальні фінансово-кредитні інститути. Відповідно, відбувається збільшення частки зарубіжних активів й пасивів у балансах банків, зростання обсягів міжнародних угод й трансакцій, що, у свою чергу, призводить до посилення пов'язаних з цим ризиків;

- загострення конкуренції на міжнародних та національних банківських ринках з одночасним виникненням тенденцій до транскордонного співробітництва, створення стратегічних альянсів тощо;

- розроблення банками стратегій розвитку та ризик-менеджменту з урахуванням не лише особливостей національної економіки, а і перспективної динаміки економічної ситуації у світі, глобальних трендів, міжнародних домовленостей;

- уніфікація механізмів надання послуг, формування у глобальному масштабі єдиних стандартів проведення операцій та якості обслуговування;

- зростаючий вплив експансії банків на міжнародних фінансових ринках на національні грошово-кредитні та економічні політики, що викликає необхідність запровадження глобального регулювання банківського бізнесу. Особливо це стало

актуально внаслідок фінансово-економічної кризи 2008-2010 років, з метою недопущення у майбутньому протиставлення інтересів фінансового та реального секторів економіки;

- оперативне поширення у глобальному масштабі інформації про будь-які інноваційні рішення, що сприяє їх швидкої дифузії та прискорює темпи інноваційного процесу у банківській сфері;

- збільшення мобільності та вимогливості клієнтів, що висуває додаткові вимоги до забезпечення їх якісного обслуговування та ін.

Отже, можна констатувати, що процеси глобалізації створюють принципово нові умови для функціонування банківського бізнесу. Такі традиційні переваги банків, як довготривалі взаємозв'язки з клієнтами, регіональна присутність, надійність сформованих каналів збуту, економія за рахунок масштабу у сфері надання базових послуг, що раніше дозволяли їм утримувати ринкові позиції впродовж тривалого часу, поступово втрачають своє значення. Тому безальтернативним методом формування конкурентних переваг у банківській сфері стає інноваційна діяльність.

Одночасно, об'єктивна взаємозалежність банківських систем різних країн стає основою для передавання кризових імпульсів з локального на світовий рівень. Посиленню глобальної фінансової нестабільності сприяли і процеси лібералізації фінансових ринків, що найбільш активно проходили наприкінці ХХ ст. Теоретичною основою дерегуляції була теза про те, що нормативне забезпечення стабільності банківського бізнесу призводить до зниження його ефективності. У багатьох розвинутих країнах були зняті обмеження на проведення банками та іншими фінансовими інститутами раніше заборонених операцій, насамперед, щодо поєднання комерційного та інвестиційного банкінгу. Отже, відбулася дифузія, розмивання чітких меж між банківськими та небанківськими фінансовими установами.

Дерегулювання також мало своїм наслідком активний розвиток позабалансових операцій, найважливішою з яких стала сек'юритизація активів. Традиційна модель банківського кредитування, тобто утримання позичкових активів на балансі до погашення (англ. «*originate-to-hold*»), була замінена моделлю «створити для того, щоб розподілити» (англ. «*originate-to-distribute*»). Сьогодні масштабна сек'юритизація й пов'язані з нею процеси розповсюдження складних структурованих цінних паперів небезпідставно вважаються одними з основних причин світової фінансової кризи.

Умови для її виникнення були створені й процесами дезінтермедіації, яка означає відмову кредиторів та позичальників від послуг фінансових посередників та їх орієнтацію на прямі взаємозв'язки. Отже, у розвинутих країнах все виразніше почала проявлятися модель фінансування, основана на фондовому ринку (так звана англосаксонська). Класичний банківський кредит поступово втрачає своє значення як інструмент корпоративного фінансування, залишившись джерелом додаткових ресурсів лише для підприємств малого та середнього бізнесу та приватних осіб. Але і у цих сегментах дезінтермедіація має місце, проявляючись у таких нових формах безпосереднього фінансування, як краудфандинг, ICO, платформи P2P кредитування тощо. Це ставить перед банками все складніші завдання утримання та залучення клієнтів на засадах інноваційного розвитку.

Помітною тенденцією розвитку світового банківського бізнесу в останні десятиліття стало суттєве загострення конкуренції як на національних, так і на глобальних ринках. Їх перенасиченість, а також підвищення вимогливості клієнтів обумовлюють перехід від цінової до нецінової конкуренції, коли перевагу отримують кредитно-фінансові інститути, що пропонують широкий спектр різноманітних продуктів, а також особливо зручні та оперативні умови їх надання. Фактором диференціації стає вміння знаходити нові напрями діяльності. Посилюється й

конкуренція банків з небанківськими посередниками, причому результати її говорять не на користь банківських установ. Із переважаючого компонента інституційної структури фінансового ринку банки переходять у стан паритетного співвідношення зі спеціалізованими фінансовими інститутами. Банки зараз вимушені конкурувати з абсолютно новими його учасниками – телекомунікаційними, інформаційними компаніями, які сформували FinTech-сегмент ринку. Простежується тенденція створення дочірніх банківських підрозділів високотехнологічними компаніями, а також намагання увійти до банківського бізнесу великих мережних супермаркетів.

Прогрес в інформаційних технологіях прискорює всі вищезазначені тенденції та посилює їх вплив на банківський бізнес. Відомо, що достатньо тривалий час інформаційні системи використовувалися переважно для скорочення ручної праці, автоматизації збирання та обробки банківської інформації. Сьогодні інформаційні технології стають основною рушійною силою радикальних структурних змін у банківстві. Інформаційні технології скорочують інформаційну асиметрію, підвищують прозорість ринку, роблять більш доступною інформацію для споживачів, у результаті чого банки поступово втрачають переваги ексклюзивних партнерів клієнтів. Онлайнві комунікації створюють абсолютно нові умови обслуговування як роздрібних, так і корпоративних клієнтів, функціонування маркетингового комплексу та систем менеджменту.

Нові умови функціонування банківського бізнесу сприяють консолідації банківського капіталу, що відбувається у національному та міжнародному масштабах. Цей процес особливо активізувався під впливом глобальної фінансової кризи, яка спричинила банкрутства ряду інвестиційних та роздрібних банків, що мали значні іпотечні активи. Одночасно продовжуються дискусії щодо перспективної моделі банківництва, яка б дозволяла протистояти викликам сучасності та ефективно використовувати можливості, що виникають. На даний час сформувалася думка про те, що такою формою ведення бізнесу повинен стати універсальний «мультиспеціалізований» або «сфокусований» банк, тобто фінансовий інститут, що надає клієнтам широкий спектр послуг через спеціалізовані бізнес-сегменти, які мають за мету ефективно конкурувати з іншими фінансовими інститутами.

Важливою рисою сучасного банківського бізнесу є те, що за формою та технологіями банківське обслуговування фізичних осіб все більше наближається до роздрібної торгівлі, ритейлу. Банки створюють клієнтоорієнтовану модель ведення бізнесу, пропонуючи специфічні види послуг окремим групам клієнтів, намагаючись реалізувати принцип індивідуального обслуговування масової клієнттури. Зростає респонсивність банків, тобто їх спроможність реагувати на зміни та появу нових потреб споживачів. Банківські відділення із місця проведення трансакцій поступово перетворюються на центри продажів та фінансового консультування, відповідно, докорінним чином змінюється й їх зовнішній вигляд та методи роботи персоналу, а також необхідні банківським працівникам компетенції, вміння та навички. Це актуалізує питання якісної підготовки та постійного підвищення кваліфікації банківських працівників.

Отже, світовий банківський бізнес, а разом з ним і вітчизняний, переживають період кардинальних трансформацій, які у найближчому майбутньому можуть суттєво змінити ландшафт фінансових ринків. Але найкращі риси банків – їх надійність, клієнтоорієнтованість, спрямованість на підтримку сталого зростання, соціальна відповідальність, респонсивність, транспарентність та ін. – повинні залишитися і зміцнитися, що стане запорукою збереження провідної ролі банківських систем у забезпеченні глобального економічного розвитку.